

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Autor habilitačnej práce: **PhDr. Jarmila Jurová, PhD.**

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická Fakulta, Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky

Téma habilitačnej práce: Pohľad do filozofie a etiky nového komunitarizmu, 207 strán.

1 . Aktuálnosť témy

Autorka sa podujala analyzovať hnutie a teóriu nového komunitarizmu, ktoré v rámci súčasnej politickej filozofie a sociálnej etiky Západu patrí medzi vplyvné teórie, ktoré sa zameriavajú na vytvorenie rovnovážneho stavu občianskej spoločnosti. Je to príznačné pre súčasnú dobu, kedy kapitalizmus vyčerpal svoj tradičný prínos a zoči-voči globalizovanej spoločnosti je nútený hľadať nové alternatívy. Požiadavka novej teoretickej reflexie tejto skutočnosti je výsostne aktuálna. PhDr. Jarmila Jurová, PhD. túto skutočnosť pochopila, habilitačná práca, ktorej je autorkou, je toho dokladom. Pozitívnym prínosom práce je skutočnosť, že autorka sa dobre orientuje v danej problematike. V kontexte hore uvedeného je potešujúce, že využila tvorivo sociálno-etický rámec jedného z najaktuálnejších súčasných komunitaristov Amitai Etzioniho.

2. Miera splnenia cieľov výskumu

Autorka na strane 9. úvodu habilitačnej práce konštatuje, že „v súlade s požiadavkami základného filozofického výskumu a aktuálnosťou problematiky komunitarizmu ako jednej z vplyvných sociálnofilozofických koncepcií súčasnosti je ambíciou predkladanej habilitačnej práce zmapovať podmienky a okolnosti vzniku komunitaristického myslenia a následne analyzovať postoje komunitaristov ku kľúčovým pojmom a vybraným problémom sociálnej filozofie a etiky“. Po preštudovaní habilitačnej práce autorky, môžeme konštatovať, že deklarovaný cieľ bol v plnom rozsahu naplnený.

3. Metodológia výskumu témy a metodiky spracovania práce

Komunitarizmus ako sociálno-politická, respektíve sociálno-filozofická koncepcia odpovedá na potrebu súčasného človeka, občana niekam patriť a mať cieľ. PhDr. Jarmila Jurová, PhD. autorka predkladanej práce sa podujala „... zmapovať podmienky a okolnosti vzniku komunitaristického myslenia a následne analyzovať postoje komunitaristov ku kľúčovým pojmom a vybraným problémom sociálnej filozofie a etiky“ (Úvod s. 6). Tomuto zámeru podriadila autorka štruktúru práce a možno konštatovať, že predkladaná habilitačná práca je vydareným projektom tohto zámeru. Aktuálnosť problematiky je o to väčšia, o čo je hnutie a myslenie komunitarizmu v našich podmienka málo známe. Autorka v prvej kapitole (v prvých dvoch podkapitolách) sa zaoberá problematikou komunitaristickej platformy, ktorá zjavne poukazuje na tú skutočnosť, že komunitarizmus predstavuje normatívnu sociálno-filozofickú, politickú a morálnu teóriu zásadne odlišnú od konceptov utilitarizmu, resp. konzervencializmu, neutilitaristického konzervencializmu ako i súčasného liberalizmu. Spomedzi viacerých mysliteľov, ktorí sa pohybujú v rovine komunitaristickej paradigmy, venuje veľkú pozornosť myšlienkam a presvedčeniu súčasného vplyvného predstaviteľa Amitaia Etzioniho. A. Etzioni zdôrazňuje nielen úlohu komunity, ale usiluje aj o obrodu individuálnej zodpovednosti a spoločenskej morálky, ako prostriedkov na vytvorenie kohéznej spoločnosti.

4. Výsledky habilitačnej práce, nové poznatky

Súčasný komunitarizmus zjavne zdôrazňuje potrebu zdieľaných hodnôt ako sú rodina, komunita, spoločenský poriadok, povinnosť a zodpovednosť a to v protiklade k nekritickému priznávaniu práv a zľahčovania povinnosti a to už na úrovni individuálnych postojov občana modernej spoločnosti. Tieto myšlienky sú ďalej v práci prehľbované a konfrontované s názormi tých autorov, ktorých možno považovať tiež za komunitaristov alebo komunitarizmu blízkych mysliteľov, akými sú Selznick Ph., Sandel M., Walzer M., Taylor Ch., MacIntyre A., Axel Honneth. Všetci títo súhlasne s komunitaristami alebo v súhlase so svojou komunitaristickou koncepciou vo svojich názoroch smerujú k potrebe posilnenia významu komunit v spoločnosti a hľadaniu tzv. spoločného dobra. Dr. Jarmila Jurová plasticky, jednoducho a presvedčivo „komunikuje“ s týmito autormi, ktorých, ako je to vidno z literatúry, čítala a číta v origináli. Táto skutočnosť je bezpochyby veľkou prednosťou predkladanej habilitačnej práce. Treba si vždy všimnúť, že autorka ukazuje na konkrétnych príkladoch, názoroch viacerých autorov, že komunitarizmus sa kriticky usiluje vysporiadať s jednostranným zdôrazňovaním individuálnych práv s tým, že takto sa v danej societe zabúda na to, že práva so sebou prinášajú aj povinnosti a zodpovednosť, ktorú musí každý člen spoločnosti prijať a rešpektovať. Možno spomenúť, že v časti 2.1 mohla autorka spomenúť aj niektoré práce liberálov 20. storočia Maceda a J. Greya, ktoré v súčasnom liberalizme predstavujú príspevok, ktorý umožňuje pochopiť potrebu konfrontácie liberalizmu s jeho súčasnými kritikmi.

Komunitarizmus v snahe hľadať cesty pre integrovanie jedinca do spoločnosti a posilnenie spolupatričnosti vzájomne odlišných sociálnych skupín na báze zdieľaných hodnôt, predstavuje vplyvný prúd politickej a sociálnej filozofie a v rámci nej i sociálnej etiky súčasnosti. Vzájomný prienik niektorých tradičných hodnôt komunitarizmu s niektorými staršími koncepciami liberalizmu J. Locke, J.M. de Condorcet, J. St. Mill uvádza autorka na strane 50 – 56, pričom nevynechala ani amerického filozofa J. Deweyho. Potvrdzuje to, že autorka sa vie vysporiadať i s východiskami dnes už klasických teórií a názorov, čím nadobúda jej argumentácia presvedčivosť a dôraz. V tomto kontexte autorka poukazuje na novú paradigmu komunitarizmu, ktorá odmieta štátnu reguláciu takmer každého morálneho správania (s. 58). V kapitole 4. uvádza zásadné príspevky nového komunitarizmu ako kritickéj sociálno-politickej teórie, smerujúcej do diskusie o fungovaní spoločnosti na báze občianskych slobôd a spoločne zdieľaných hodnôt, kde popri rodine, spolupatričnosti a zodpovednosti sa spomína princíp subsidiarity, tolerancie a zodpovedného rozhodovania na úrovni verejnej sféry. Tieto teórie, prístupy, názory komunitaristov zjavne a výrazne zdôrazňujú morálne povinnosti a zodpovednosť jednotlivca voči jeho komunite a spoločnému dobru. V tejto súvislosti možno vidieť v inom svetle pozíciu jednotlivca - občana ako člena konkrétnej komunity.

5. Formálna úroveň habilitačnej práce

Formálna úroveň predkladanej habilitačnej práce spĺňa všetky odborné i technické parametre.

6. Prínos pre rozvoj sociálneho a etického myslenia

V celej vertikále od podnikania cez fungovanie verejnej správy, až po intímny život v rodine poukazujú komunitaristi na dôležitú skutočnosť, že súčasný trend preceňovania individuálnych práv na úkor povinností zvyšuje izoláciu jedincov a atomizuje spoločnosť. Takýto trend spôsobuje vážne kolízie a znemožňuje občanovi pochopiť svoju ojazstnú pozíciu ako i možnosť ochrany jeho individuálnych práv, avšak vždy v súlade so zodpovedným prístupom nielen k celej spoločnosti ale predovšetkým ku komunite ktorej je členom. Sociálne

a politicko-kultúrne istoty života občana modernej spoločnosti nemožno vyňať z tejto požadovanej roviny sociálneho spoluprežívania a spolunažívania. V opačnom prípade kolízie prerastajú do krízových momentov a tieto napomáhajú zostrovaniu sociálnych konfliktov, ktoré ohrozujú stabilitu modernej spoločnosti.

Chceme sa v závere autorky opýtať, v čom spočíva jadro námietok komunitaristov voči koncepcii J. Rawlsa v jeho teórii spravodlivosti? Ktorú hodnotu môžeme v teórii nového komunitarizmu považovať za kľúčovú?

Záver:

Habilitačná práca PhDr. Jarmily Jurovej, PhD. *Pohľad do filozofie a etiky nového komunitarizmu*, splňa v plnom rozsahu požiadavky kladené na tento druh kvalifikačných prác. Prácu odporúčam k obhajobe a po jej úspešnom priebehu navrhujem komisii v študijnom odbore 2. 1. 5. Etika aby bol PhDr. Jarmily Jurovej, PhD. udelený titul *Docent (doc.)*.

V Nitre, 10. 7. 2013

Prof. PhDr. Cyril Diatka, CSc., oponent